

World Usability Day – seminaari

Oulussa järjestettiin tänä syksynä, 8.11.07, kolmannen kerran World Usability Day (WUD) –seminaari vetäen yleisöä n 140 henkilöä. Seminaarin teemana oli ”Käytettävyys kehitty – kehittykö hyvinvointi?”

Käytettävyyspäivän juuret Oulussa

Vuonna 2005 perustettiin kansainvälinen World Usability Day, jonka tarkoituksena on kiinnittää ihmisten huomiota siihen, että niin vapaa-ajan kuin työelämän tärkeät järjestelmät ja tuotteet ovat helposti lähestyttäviä ja yksinkertaisia käyttää. Päivän ideana on, että eri puolilla maailmaa järjestetään tapahtumia käytettävyysasian edistämiseksi.

Oulussa tartuttiin heti haasteeseen - Oulu oli syksyllä 2005 Suomessa ainoa paikkakunta, jossa järjestettiin yleinen World Usability Day -tapahtuma. Yliopistolle saapui noin 200 käytettävyystä kiinnostunutta tuotepäällikköä, tutkijaa, asiantuntijaa, suunnittelijaa ja opiskelijaa myös muualta Suomesta. Tapahtuman ympärille muodostui verkosto, jossa on mukana Oulun yliopisto, Oulun ammattikorkeakoulu, Työterveyslaitos sekä useita käytettävyysuunnittelun edelläkävijäyrityksiä Oulun seudulta. Seuraavana vuonna WUD järjestettiin ammattikorkeakoululla ja tänä syksynä jälleen yliopistolla. Idea on levinnyt muutamille muillekin paikkakunnille.

Terveystieteen järjestelmät käyttöön - ilman kurssituksia

Tämän vuoden käytettävyyspäivän kansainvälinen teema oli terveydenhuoltojärjestelmien käytettävyys. Lääkäreiden ja hoitohenkilökunnan käyttöön tarkoitetut järjestelmät ovat erityisen haasteellisia ja vaativia, koska niitä käytettäessä kyseessä on potilaiden terveys ja ääritapauksessa henki. Ammattilaiset ovat kiireisiä eivätkä aina ehdi osallistumaan uusien järjestelmien koulutukseen. Terveystietojärjestelmien suunnittelun yhdeksi käytettyystavoitteeksi pitäisikin selkeästi asettaa, että lääkäreiden tulisi pystyä ottamaan käyttöön uusi järjestelmä yksinkertaisesti ”alkamalla vain käyttää sitä” - ilman erillisiä kurssitusten tarpeita.

Terveystieteenhuollossa on lisäksi nähtävissä suuntaus, että potilaiden tulisi ottaa entistä enemmän vastuuta omasta hoidostaan mielellään vielä kotiympäristössään. Esimerkiksi

tieto kotona m i t a t u s t a verenpaineesta tai verensokerista siirtyä terveydenhuollon tie-

tojärjestelmiin ammattilaisten tarkasteltaviksi. Koska hoitolaitteen ja järjestelmän käyttäjänä onkin potilas itse hoitotyön ammattilaisten sijasta, käytettävyys ja käytön turvallisuuteen on panostettava vieläkin enemmän.

Nykyisin terveystietoa etsitään entistä enemmän internetistä lääkärikirjojen sijaan. Nettilääkäriltä saa nopeasti vastauksen kysymykseen, mutta ovatko ohjeet ymmärrettäviä ja kannattaako niiden perustella ryhtyä toimeen. Toimivan järjestelmän lisäksi sisällön luotettavuudella on suuri merkitys.

Tutkimustuloksia ja uutisia

Oulun seminaarissa pidettiin kolme esitystä. Tutkija Leena Arhippainen Oulun yliopistolta kertoi käyttäjätyypeistä teknologiatuotteiden kannalta: mitkä ovat neljä pääkäyttäjätyyppiä, ja miten ne tulisi ottaa huomioon teknologiatuotteiden ja -järjestelmien suunnittelussa. Dosentti Risto Näsänen, Työterveyslaitos, aiheena oli visuaalinen käytettävyys. Aivotutkimukseen pohjautuen hän esitti, millä tavalla tieto kannattaisi esittää käyttäjille tietojärjestelmien käyttöliittymissä.

FT Timo Jokela, Joticon Oy, kertoi käyttäjäkeskeisen suunnittelun keskeisimmän standardin ISO 13407 (”Human-centred design processes for interactive systems”) uudistustyöstä: mitkä asiat ovat muuttumassa ja mitkä pysyvät ennallaan. Samoin hän kertoi siitä, miten standardin uusi sisältö syntyy. Tämän hetken näkymä on se, että standardin sisältämät käyttäjäkeskeisen suunnittelun periaatteet päivittyvät: aiemman neljän periaatteen sijalle on ehkä tulossa kuusi. Käyttäjäkeskeisen suunnittelun prosessien lukumäärä näyttää säilyvän entisellään (neljä), mutta niiden kuvaukset muuttuvat.

Seminaarin päätti paneeli, jonka aihe oli ”käytettyvyyden totuudet ja harhaluulot”. Paneeli perustui yleisön kokemuksiin ja mukanaoloon: tätä varten ilmoittautumislomakkeessa oli kohta, jonka osallistujat voivat täyttää. Paneelin vetäjät, Jarmo Vorne (Työterveyslaitos) ja Timo Jokela esittivät sekä yleisön tuottamia että etukäteen valmisteluja väittämiä, joiden paikkaansa pitävyys aluksi yleisö otti kantaa ja sen jälkeen panelistit. Panelisteina olivat Eeva Kangas (Sysopen-Digia), Leena Arhippainen, Pertti Puolakanaho (Polar Electro), Pirjo Ritokangas-Huttunen (Belleviews) Esimerkkejä väittämistä olivat ”Ikonit ovat parempi ratkaisu kuin tekstipohjaiset symbolit” ja ”Käytettyvyyssuunnittelua voi soveltaa omatyylisesti, eikä tarvitse noudattaa kirjojen ohjeita tarkasti”.

*Timo Jokela, Joticon Oy
Joticon Oy auttaa asiakkaitaan varmistamaan, että kehitettävistä järjestelmistä tulee helppokäyttöisiä. Timo Jokela on käytettyvyyssalan kokeneimpia ammattilaisia Suomessa. Hän on työskennellyt aiemmin mm. VTT:llä, Nokialla ja Oulun yliopistossa, jossa hänellä on edelleen sivutoimi.*

Anneli Pekkarinen, Työterveyslaitos, Ergonomia ja käytettyvyyden tiimin tavoitteena on kehittää työprosesseja ja työmenetelmiä turvallisemmiksi ja työvälineitä käytettävimmiksi tutkimus- ja kehittämishankkeiden, palvelun, koulutuksen ja tiedotuksen avulla. Anneli Pekkarinen on valtakunnallisen tiimin oululainen erikoistutkija.

